

УДК 801.81:[398.8(=16):7.043:001-051"18"М.Костомаров]

Внесок Миколи Костомарова у дослідження фольклорної символіки квітів

Ольга БОЙКО

Здобувач кафедри української фольклористики
імені академіка Філарета Колесси
Львівського національного університету імені Івана Франка
79000, м. Львів, вул. Університетська, 1
E-mail: olya_smachilo@ukr.net

У статті проаналізовано роль і значення символіки квітів у дослідженнях відомого українського вченого XIX ст. М. Костомарова. Увагу зосереджено на двох російськомовних працях автора: "Славянская мифология" та "Историческое значение южно-русского народного песенного творчества". У них народознавець здійснив одну з перших класифікацій символіки українського фольклору, виділив і проаналізував такі квіткові образи-символи: руту, шавлію, фіалку, рожу, барвінок, васильки, лобисток, м'яту, мак, розмай-зілля, буркун-зілля. Фольклорним матеріалом, на основі якого М. Костомаров здійснював дослідження рослинної символіки, були переважно пісенні жанри усної словесності, серед яких календарно-обрядові, родинно-побутові та соціально-побутові пісні, а також прислів'я і приказки, легенди.

Ключові слова: символ, дослідження, квітка, образ, учений, фольклор, пісня.

У фольклористиці під символікою, символом розуміють "стійке суворо диференційоване за змістом уявлення, що викликає постійне коло асоціацій у певній поетичній системі" [3]. Роль і значення символіки образів спостерігаємо вже в перших київських і Галицько-волинському літописах, "Слові про Ігорів похід", "Житіях". Проте автори чи аноніми лише застосовували символікообрази для зображення дійсності – документальної чи вигаданої, відтак не аналізуючи їх. В українській теоретичній думці, як вважає М. Дмитренко, оригінальне розуміння символу починається з творів і трактатів Г. Сковороди, праць М. Максимовича, М. Костомарова, О. Потебні [2, с. 28].

М. Костомаров був дуже захоплений красою фольклору. У дослідженні народнопоетичних символів, у розкритті їх зв'язку з життям народу, із природою він був справжнім новатором в українській і взагалі слов'янській фольклористиці. Учений надавав великого значення вивченню народної поезики, зокрема символів. Про свої відкриття в галузі пісенної символіки М. Костомаров писав: "... Мені хочеться опрацювати символіку якнайкраще. Чим більше заглиблююся я в цей предмет, тим більше і більше відкриваю цікавого..." [8, с. 22]. Учений зазначав, що символ не можна змішувати з образом чи алегорією, адже вони є формами, в яких саме й міститься символ. "Будь-яке поетичне зрівняння повинно опиратися на символ, бо інакше це буде проста гра слів" [4, с. 59]. "Народні символи, розташовані в системі, складають символіку народу, яка служить нам важливим джерелом для пізнання його духовного життя. У загальному плані символіка природи є продовженням природної релігії..." [1, с. 15-16].

М. Костомаров виділяє символи місцевості, символи царства рослинного, царства тваринного, небесних тіл і стихій із їх феноменами. Однак найбільше учений досліджував символіку рослинного і тваринного світів. До рослинного царства він зараховує: а) квіти і трави; б) дерева. Щодо символіки квітів він пропонує брати до уваги: 1) враження, що їх викликають у людини квіти (наголошує на відношенні фізичної природи з духовною); 2) різноманітне використання рослин у домашньому побуті, а також із метою створення поетичних образів; 3) фантастичне чи традиційне їх значення, засновані на повір'ях і переказах. Оскільки предмет нашого дослідження – квіти, розглянемо більш докладно ці символи рослинного царства.

У праці “Слов'янська міфологія” М. Костомаров досліджує такі квіткові символи: рожу, руту, барвінок, любисток, ромен-зілля, буркун-зілля, васильки, мак. **Рожа**, за словами дослідника, є символом краси, ласки і веселощів. Учений наводить приклад із пісні, у якій дівчина говорить матері: “А я, мати, так хороша, як повная рожа”. А парубок, милуючись красою дівчини, промовляє: “Ой, ти, дівчино, червона роже!” [5, с. 61]. Зазначимо, що кольорова гама квітів теж містить символічний зміст. Одні кольори не помітні або виглядають узагальнено, сумарно, нечітко; інші вирізняються й набувають символічного значення [7, с. 263].

Рожевий колір символізує здоров'я. У “Слов'янській міфології” М. Костомарова мати, побачивши тьмяну квітку у вінку, який пустила донька в річку, здогадується, що її дитина, напевне, занедужала: “Як припшла з рожі квітка / Та й стала крутиться; / Вийшла мати воду брати / Та й стала журиться: / “Ой і де ж ти, моя доню, / Недужа лежала, / Що вже твоя з рожі квітка / На воді зов'яла” [5, с. 61–62]. У весільних піснях згадують про квіт рожі, який розсипають під ноги по дорозі до церкви та під ноги танцюристів: “Ламліте роженьку, / Стеліть дороженьку, / Щоб м'ягче ступати / На двір танцювати” [5, с. 62].

М. Костомаров зазначає, що іменем “рожі” названа міфологічна постать жіночого роду, яка в історії є уособленням Дунаю: сліди цієї історії збережені у веснянках. Усі дівчата зібралися у хороводі, а Рожі немає: мати не пускає Рожу, бо боїться, щоб Дунай не звабив її: “Усі дівочки в танку, / Тільки Рожі немає; / Мати Рожу чесала, / А, чешиучи, навчала; / “Донько моя, Роженько! / Не становись край Дунаю! / Дунай зведе з ума: / За рученьку іздавне / Золот перстень іздійме” [5, с. 62].

Рута, за “Слов'янською міфологією”, – символ невинності. Дівчина каже: “Посію я рутоньку, буду підливати”, знаменуючи тим рішучість зберігати свою невинність, а вираз: “Втратила віночок з зеленої руги” означає втрату дівочтва. Рута у піснях, за М. Костомаровим, має епітет “зелена” і “крута”, тобто “сувора” і “вперта”, тому й часто вживається в алегоричних образах. Наприклад дівчина, довіряючи хлопцеві, говорить: “Пусти коня на отаву та в залізнім путі: / Прошу тебе: хай не ходить по моєй ругі! / Бо на ругі жовтий цвіт – сама зелененька: / Прошу тебе, не зрадь мене, бо я молоденька!” [5, с. 62–63]. Дівчина, яка хоче віддатися коханню, зізнається, що їй прикро, бо рута росте на городі, і вона вирішує знищити траву: “Ой піду ж я ругі круті верхи позриваю; / Вороженьки спати ляжуть, я си погуляю” [5, с. 63]. Парубкам дуже не подобається рута, особливо коли “дівчина ругу підливає”, тобто коли не хоче нікого любити: “Ой перестань, дівчинонько, ругку підливати; / Ой чей же я перестану тяженько вздихати” [5, с. 63].

Барвінок – символ шлюбу. Дівчина згадує про барвінок, коли говорить про любов і порівнює з ним милого: “Зелененький барвіночку! стелися низенько! / А ти, милий, чорнобривий, присунься близенько” [5, с. 65]. Образ розквітання барвінку, на думку М. Костомарова, символізує щасливий шлюб, а зів'ялий барвінок означає нещастя заміжньої жінки: “Хрещатенький барвіночку, зав'яв у прискриночку! / Зв'ялив-зсушив, вражий сину, чужу дитиночку” [5, с. 65]. Барвінок також садять на могилі. Можливо, з причини того таємничого зв'язку, який слов'янські народи знаходять між шлюбом і смертю. У цьому символі можна вбачати високе ставлення наших предків до питання міцності та святості шлюбу. Очевидно, барвінок – таємничий символ

переходу від одного стану життя до іншого; садять його на могилах, розуміючи під смертю перехід від земного буття до небесного.

Васильки (*Ocimum Basilicum*) М. Костомаров характеризує як символ святості і чистоти: їх кладуть у церквах під хрест і роблять із них кропило; по-друге, це символ привітності та чемності: *"Посію я василечки, буду поливати;/ Ходи, ходи, Василечку, буду привітати!"* [5, с. 66]. У весільних піснях йдеться про парубка, якого не можна не полюбити, "коли" він "в світличку василечком підходить". В Україні, зазначає вчений, побутує легенда, що ця квітка виросла на могилі юнака на ім'я Василь. До речі, ця квітка має епітет лазурна: *"Ах свет ли, мои аленькие, цветочки! / Свет лазоревые василечки!"* [5, с. 67].

М. Костомаров називає **любисток** рослиною, яка пов'язана з коханням, від чого, ймовірно, походить її назва (*Levisticum*). Купатися в любистку означає подобатися: *"Чи ти в любистку купався, / Що так мені сподобався?"* [5, с. 65]. **Ромен-зілля, ромашка** – теж рослина, пов'язана з коханням. Дівчата копали це зілля, щоб приворожити хлопців: *"На гору! Копать зілля ромену;/ Ой моє зілля ромену, / Нащо я тебе копаю, / Що я чарувати не знаю? / Підгорни крилля під себе: / Щоб тобі важко без мене!"* [5, с. 66].

Як любовне зілля згадується у піснях **розмай-зілля**. Дівчина, яку покинув парубок, співає: *"Побігла до гаю / Копать зілля розмаю;/ Ще й до гаю не дійшла – / Розмай-зіллячко знайшла; / Полоскала на льоду, / А варила на меду; / Приставила до жару: / "Кипи, корінь, помалу!" / Іще корінь не скипів. / А вже козак прилетів"* [5, с. 66]. **Буркун-зілля** дослідник вважає символом вірності. У пісні дівчина говорить до свого милого: *"...бурковина стеле: / Не ходи, козаче, на вулицю без мене! / Косарики косять – бурковина в'яне: / Не люби іншюю, бо серденько в'яне!"* [5, с. 66]. **Мак** М. Костомаров характеризує як символ пишності. Гарну дівчину порівнюють з "маковою квіткою" А козак іде "до шинка", наче "паня яка". У народній приказці сказано: *"Іж, дурню, бо то з маком"*, а в іншій читаємо: *"Сім літ Бог маку не родив та й голоду не було"*. [5, с. 68].

Для М. Костомарова головним було те, що основою всього найкращого в поезії, якщо брати до уваги всю її символічність, пісні, мистецтво, є усвідомлення духовного у фізичному. Адже людина любить у природі насамперед її дух, який присутній всюди. Дух – це творець, фізична природа – його створіння. Тобто природа відбиває внутрішнє життя людини через посередництво яскравих образів і символів. Досліджуючи основні праці М. Костомарова, слід зазначити, що через всі його думки проходять ідеї духовного відродження людини, вільного духу, символічне "одухотворення природи", символічне розуміння народної пісні, поезії.

У праці "Историческое значение южно-русского народного песенного творчества" М. Костомаров виділяє серед рослинної символіки підгрупу "трав'янисті". **Рута, м'ята, шавлія, фіалка** – у народній поезії є символами незайманості, розлуки, самотності. Сіяти, поливати **руту**, вінок із рути – символи, які часто зустрічаються у народній поезії. Дівчина каже хлопцеві: *"Ой посію я руту, буду підливати"* [6, с. 512], а він просить її не робити цього, бо чекає від неї взаємності: *"Ой перестань, дівчинонько, руту підливати; / Нехай же я перестану тяженько вздихати"* [6, с. 513]. Молодиця, яка бере воду з криниці і підливає руту, запрошує молодика додому, коли там будуть батько і мати, а не таємно. Це означає, на думку дослідника, що вона береже свою дівочість і не хоче усамітнюватись із хлопцем, який приділяє їй увагу. Дівчина зізнається матері, що козак зірвав із неї вінок із рути, тобто вона втратила невинність: *"Пухавь полемь козакъ молоденькій, / Зирвавь зь мене винокъ рутяньский"* [6, с. 513] Дочка просить батька не віддавати її заміж, а дозволити ще поносити вінок із рути, але батько відповідає, що вона вже зносила не один вінок: *"Не дай мене, мій батенько, одь себе, / Най же я схожу зь рути виночокъ ще вь тебе! / – Не единь-есь не два зь рути виночки зходила; / Не разь-есь не два добрыми людьми згордила"* [6, с. 513].

Символічний зміст має ця рослина і в весільних піснях. Рута має епітет ярої, тобто молодой, яскраво зеленої або крутої (у значенні строгої). Дружки співають нареченій і запитують: чому вона сумна, адже її рута зелененька. Це означає, що

дівчина зберегла чистоту до весілля: *“Чого, Марьечко, смутненька: / Твоя рутонька зелененька!”* [6, с. 513]. Якщо ж дівчина, твердить М. Костомаров, втратила цноту, тоді рута – розсипана: *“Розсипалася руточка / Зь золотого кубочка”* [6, с. 513]. Або ж, наприклад, дівчина, яка бажає піддатися коханню, каже, що їй прикро, бо в неї на городі виросла рута, яку вона знищить, щоб бачитися із хлопцем: *“Крута рута берегами поре. / Ой пиду я руту крутій верхи позриваю; / Вороженьки спати ляжуть, а я погуляю”* [6, с. 513]. Згадується також у веснянках: *“Зеленая рутонька жовтий цвить!”* [6, с. 512]. Якщо ж молодиця береже свою дівочість, то говорить парубкові, щоб той не пускав свого коня і не топтав її руту, тобто не обманув її: *“Пусту коня по отави, та вь зализнимь пути, / Прошу тебе – хай не ходить по моеи руту. / Бо на руту жовтий цвить, сама зелененька, / Прошу тебе: не зрадь мене, бо я молоденька!”* [6, с. 512]. Недоречно ця квітка для заміжньої жінки, яка хоче любовних пригод: *“Захотила вража баба молодою бути: / Напихала за намитку зеленои руту”* [6, с. 513]. Але образ-символ руту має також і значення родичальної любові: *“Подольнка руту сіє / сіє, сіє, пидливає / Ой брать сестру обіймає, / Обіймає не чужую”* [6, с. 513–514].

М. Костомаров зазначає, що не завжди рута є символом втрати невинності, вона також означає самотність, розлуку з коханим. Так, наприклад, молодий хлопець, розлучаючись із коханою, просить її зранку і ввечері прикладати до голови зелену руту, щоб бути здоровою, тобто не сумувати за ним: *“Приложи ти, моя мила, до головки руту; / Клади рано, изь вечора, щоб здоровій бути”* [6, с. 514]. А покійний чоловік чи жінка просили того, хто залишився живим, не одружуватися знову і не сумувати за втратою померлого, а посадити на могилі руту: *“Не кажу тобі женитоньки, / Не кажу тобі тужитоньки, / Посій же ти руту круту на сим каменю”* [6, с. 514]. Дівчина-сирота, яка живе між ворогами і не має нікого з рідних поруч, виражає свій сум символом-образом посяної руту: *“Насіяла крутои руту поміж берегами; / Ой як мини тяжко-важко промижь ворогами”* [6, с. 514]. Молодиця, що розлучилася з милим, з яким вже більше ніколи не побачиться, оспівує свій сум у таких рядках пісні: *“Ой у мене у городи три копчики руту; / Кохавшись, любившись, вкупи нам не бути”* [6, с. 514]. Ця квітка, за М. Костомаровим, є також символом непривітності жінки, її злих помислів. У пісні описано хлопця, якого жінка отруїла отрутою, додавши її в пиріг: з одного кінця була отрута, а з іншого рута: *“В першимь рози у пирози та крутая рута, / В другимь рози у пирози лихая отрута”* [6, с. 514]. В іншій пісні жінка картає себе, що отруїла свого чоловіка, а той відповідає їй з могили і називає крутою рутотою: *“Рута моя круто, зеленая рута, / Першесь мене истроила, не дала-сь ми жити, / А теперь ми не даєшь цей вь гроби лежати”* [6, с. 514]. Рута виросла на могилі пана, якого вбила його пані: *“Пани пана забила, / Вь огородку єго сховала, / Рутку на немь посіяла: / Росту, рутко, високо, / Якь пань вь земли глубоко; / А рутка ся збахтала, / Аж до викна достала”* [6, с. 514].

Дослідник звертає увагу на те, що таке ж значення у піснях, як рута, містить і **рута-м'ята**. У весільних піснях дружки запитують наречену, чому вона більше не ходить в сад і не поливає руту-м'яту? Вона ж у відповідь каже, що вже заручилася із парубком Іваном і їй уже не до руту: *“Чому ти, Марусенько, у садь не ходишь, / Ой чому ти руту-мяти не полейшь? / Ой теперь мини, дивочки, не до руту, / Що зв'язала изь Іванькомь руки”* [6, с. 515]. Залишаючи батьківський дім, наречена хоче висловити смуток і просить маму підливати руту-м'яту своїми слізьми: *“Ой отдаєшь мене, матинко, одь себе / Зостається рута-мята уся вь тебе. / Уставай, моя матинко, раненько, / Та поливай руту-мяту частенько, / Пизними вечирними зорями / И своими дрибними слизами”* [6, с. 515]. Вирвати руту-м'яту і не прополоти іншу траву означає здобути любов дівчини: *“Посію я руту-мяту надь водою, / Та вродиться рута-мята зь лободою. / Ой хто тую руту-мяту прополе, / То той мене, молодую, пригорне”* [6, с. 515].

Як і руту, у праці “Историческое значение южно-русского народного песенного творчества” М. Костомаров руту-м'яту вважає символом родичальної любові. Жінка чекає в гості батька і матір та садить руту-м'яту, але вона не приймається. Це озна-

чає, що від жінки відреклися рідні: *"По городу хожу, / Руту-мяту сажу; / Рута-мята не прийнялася, / Родинонька видрилася. / Та казали люде: / Батько вь гости буде, / А батенько иде, / На двирь не погляне"* [6, с. 515]. Разом із шавлією рута-м'ята означає розлуку з коханим. Виривати цю рослину слідами за милим символізує воз'єднання з ним: *"Нема мого миленького, нема ёго тутя, / Посходила по слидонькамь шавлія та рута; / Я шавлію пересію, руту пересмичу, / Таки свого миленького кь соби перекличу!"* [6, с. 515].

Згадує М. Костомаров у своїй праці і **шавлію**. Вона, на його думку, є символом самотності. Син дорікає матері, що через неї він садить у садочку шавлію і не одружується: *"По садочку хожу, / Шевліеньку сажу; / Черезь тебе, моя мати, / Нежонатий хожу"* [6, с. 517]. А жінка, у якої чоловік п'яниця, каже, що посіяла б шавлію, але вона не зійде, бо мороз, а навіть якщо і зійде, то засохне від сонця. Це означає, що жінка хотіла б позбавитися від свого чоловіка, але це неможливо: *"Посію шевлію раненько вь неділю; / За лютими морозами шавлія не сходить; / Ой хоч вона зійде – одь сонця зов'яне: / Иде милий зь корчми пьяний, на мене не гляне; / Я не одчинюся, бо тебе боюся"* [6, с. 515]. Шавлія є також символом подружньої вірності. В одній пісні чоловік здогадується про зраду дружини і запитує її, чому витоптана шавлія, а вона йому відповідає, що то коні витоптали: *"Ой Ганусю, душечко, / Чого шевлія потоптана? – Кони ся розбрикали, / Шевлію потоптали"* [6, с. 515]. Про те, що хлопець подобається дівчині, здогадуємось із виразу "купатися у шавлії". Дівчина запитує молодця, чи мати купала його у шавлії, бо він їй дуже сподобався, а той відповідає, що не знає, чи у шавлії, чи у любистку: *"Чи ти вь шевліи купався, / Що такь мини сподобався? – Тоби, дивчя, не питати, / Вь чимь купала мене мати; / Чи вь любистку, чи вь шевліи: / За тобою серце мліє"* [6, с. 515].

Характеризує М. Костомаров і **фіалку**. Автор зазначає, що на образ цієї квітки дуже рідко потрапляємо у піснях. Згадки про неї є лише у галицьких піснях. Фіалка є символом дівочої чистоти. М. Костомаров наводить приклад із пісні, у якій розповідається про дівчат, що збирають фіалки для вінка, але одна із них уже не може сплести вінок із цієї квітки, бо втратила його: *"На долини ходять паняночки, / Та збирають хвіялочки, / На неділю на виночки, / А я свій утратила, / Пидь яворомь зелененькимь / Зь козаченькомь молоденькимь"* [6, с. 517–518]. Дослідник пише, що вінок із будь-яких квітів не можна було носити дівчині, яка втратила невинність, тому, можливо, у цій пісні і вінок, і фіалка мають подвійний образ-символ дівочої чистоти. Натомість в іншій галицькій пісні розповідається про батька і доньку, яка виходить заміж, і їй вже не потрібна ця синя квітка: *"На що жь тоби, моя доню, сей синенькій цвить? / Що вже тоби, дитя мое, завязаний світь"* [6, с. 518]. Під "зав'язаним світом" автор розуміє буденні клопоти подружнього життя. Топтати фіалки означає процатися із дівочим життям і любитися із хлопцем: *"Ой заквилі хвіалоньки, заквилі, / Цили гори и долини закрили! / Ходить по них Марисенька спишная, / За невь, за невь еи мати стихая. / Не ходь же ти, моя мати, за мною, / Не мила ми розмова зь тобою! / Лемь ми мила розмова зь кимь иншимь, / Зь тимь Василемь молоденькимь наумильшимь"* [6, с. 518]. В іншій пісні **барвінок**, **васильки** та **волошки** є любовним зіллям, яке дівчата, на думку М. Костомарова, копають, щоб зачарувати хлопця: *"Вь чистим поле зацвили волошки, / Полюбивь тебе, дивчино, що чорнява трошки"* [6, с. 530].

Мак і чорнобривці є символом краси, пишності і народності. Автор наводить приклад із пісні про козака, який йде до шинку, немов пані: *"Иде до шинка, як пани яка, / А на ему сличокь, як мак процвітає"* [6, с. 532]. Красу дівчини порівнюють у піснях із **маком**: *"Урвала соби червоний мачокь, / Та приложила до свого личенька, – / Як бы у мене таке личенько!"* [6, с. 532]. Символ народності знайшов своє відображення у рядках: *"Вь чистим поли маки процвітають / На битій дорозі рекрути виступають"* [6, с. 532]. У дослідника наведено приклад ще з однієї пісні: *"Ой по горах маки цвітуть; / То не маки, то чумаки – / Изь Криму идуть, рибу везуть"* [6, с. 532]. Мак також є любовним символом. Ця квітка згадується у пісні, у якій розповідається про козака,

що йде на побачення до дівчини: "Ой зацвила маківочка, почала бринити, / Іде козак до дівчини – починає днити" [6, с. 532]. Символізує червона квітка і щасливе життя та його швидкоплинність. Кажуть, що "наш вік, як маковий цвіт". Бурковина – символ вірності: "Вь огороди буркунь зилья по тичини вьеться; / Молодая чумачиха за чумаком бьеться..." [6, с. 532].

Із давніх-давен люди наділяли рослини магічними властивостями і використовували їх в обрядових діях у період календарних свят, під час весілля або похорону. М. Костомаров був дуже захоплений фольклором, тому широко характеризує рослинний світ. У підгрупі "Кущі й дерева" вчений характеризує квітку **рожі**. Роза / рожа – символ здоров'я, молодості, забави і краси: "Если бы у нея было такое личико, / То она бы могла вийти замужь за цисаревича" [6, с. 549]. У веснянках рожею називають дівчину: "Ой ти, дивчино, червонная рожа!" [6, с. 551].

Отже, окрім дерев, кущів, трав, у працях "Слов'янська міфологія" та "Историческое значение южно-русского народного песенного творчества" М. Костомаров описав такі квіткові образи-символи: руту, шавлію, фіалку, рожу, барвінок, васильки, любисток, м'яту, мак, розмай-зілля та буркун-зілля. Багатством та різноманіттям відзначається жанровий склад народних пісень із квітковою символікою, які слугували М. Костомарову матеріалом для дослідження. Це і календарно-обрядові, і родинно-побутові, і соціально-побутові пісні, а також прислів'я та приказки. Дослідник вважав, що активне використання квіткової символіки у народній творчості є свідченням гармонійного життя людини із природою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Грушевський М. Етнографічне діло Костомарова / М. Грушевський // Етнографічні писання Костомарова / за ред. М. С. Грушевського. – К. : ДВУ, 1930. – 352 с.
2. Дмитренко М. Символи українського фольклору : монографія / М. Дмитренко. – К. : УЦКД, 2011. – 400 с.
3. Еремينا В. Символика. Символ / В. Еремина // Народные знания, фольклор. Народное искусство. – Москва, 1991. – Вып. 4. – С. 110.
4. Костомаров Н. Славянская мифология. Исторические монографии и исследования / Н. Костомаров. – Москва: Чарли, 1994. – 688 с.
5. Костомаров М. Слов'янська міфологія / Упоряд., приміт. І. П. Бетко, А. М. Полотай; вступна ст. М. Т. Яценка / М. Костомаров. – К. : Либідь, 1994. – 384 с.
6. Костомаров Н. Историческое значение южно-русского народного песенного творчества / Н. Костомаров // Собрание сочинений. Кн. 8. – Т. XXI. – Исторические монографии и исследования. – 1083 с.
7. Новикова М. Коментар / М. Новикова // Українські замовляння / упорядк. М. Москаленко. – К. : Дніпро, 1993. – 309 с.
8. Попов П. Костомаров як фольклорист і етнограф (1817-1885) / П. Попов. – К. : Наук. думка, 1968. – 113 с.

The Contribution of Mykola Kostomarov to the Research of Folk Symbolism of Flowers

Ольга БОУКО

The article analyzes the role and importance of folk symbolism of flowers in the researches of the famous Ukrainian scholar of the nineteenth century – M. Kostomarov. His two Russian works: "Slovak Mythology" and "Historical importance of the South Russian folk songs" have been analyzed. Ethnologist elaborated one of the first classifications of Ukrainian folk symbolism, identified and analyzed the following floral images-symbols – rue, sage, violet, mallow, periwinkle, basil, lovage, mint, poppy, Rozmai-grass, clover-grass. M. Kostomarov's works on plant symbols are mostly based on song genres of folklore, including calendar ritual, family and household, social and household songs, as well as proverbs, sayings and legends.

Key words: symbol, research, flower, image, scholar, folklore, song.

Вклад Николая Костомарова в исследование фольклорной символики цветов

Ольга БОЙКО

В статье проанализированы роль и значение цветочной символики в исследованиях известного украинского ученого XIX в. Н. Костомарова. Внимание сосредоточено на двух работах автора: "Славянская мифология" и "Историческое значение южно-русского народного песенного творчества". В них этнограф осуществил одну из первых классификаций символики украинского фольклора, выделил и проанализировал такие цветочные образы-символы, как: рута, шалфей, фиалка, роза, барвинок, васильки, любисток, мята, мак, розмай-зелье, буркун-зелье. В качестве фольклорного материала, на основе которого Н. Костомаров проводил исследования растительной символики, послужили преимущественно песенные жанры устной словесности, среди которых календарно-обрядовые, семейно-бытовые и социально-бытовые песни, а также пословицы и поговорки, легенды.

Ключевые слова: символ, исследования, цветок, образ, ученый, фольклор, песня.

Стаття надійшла до редколегії 18.03.2015

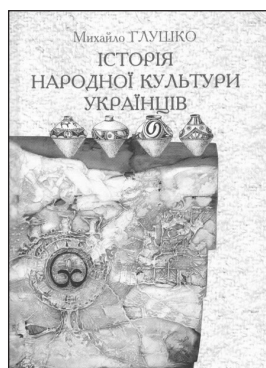
Прийнята до друку 22.05.2015

Нові книги

Аркушин Г. "Всього на світі хватає..." (фольклор, звичаї та обряди Західного Полісся у діалектологічних записках). - Луцьк : Вежа-Друк, 2015. - 212 с.

У збірнику вміщено фольклорні твори, описи звичаїв та обрядів жителів усіх трьох частин Західного Полісся, що перебувають у складі різних держав: Волинського Полісся (Україна), Берестейщини (Республіка Білорусь) і Підляшшя (Республіка Польща). Відео та магнітофонні записи розповідей респондентів зроблено з метою виявлення діалектних особливостей західнополіських говірок й опубліковано в текстографічних працях "Голоси з Волинського Полісся", "Голоси з Берестейщини" та "Голоси з Підляшшя". Оскільки серед цих оповідей траплялися також і фольклорні твори та етнографічні описи, то автор вирішив їх вибрати з названих малотиражних видань і доповнити давнішими й пізнішими записами та видати окремою збіркою.

Глушко М. Історія народної культури українців : навч. посібник. - Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2014. - 416 с.

У книзі висвітлено джерела, походження та історичні етапи розвитку різних ділянок традиційно-побутової культури українців - господарських занять, домашніх ремесел і промислів, матеріальної культури (житла, одягу, їжі, транспорту тощо). Значну увагу приділено архаїзмам у народній культурі автохтонів України XIX - початку XX ст., спадковості й незнищенності давніх культурних надбань, їхньому місцю в загальноєвропейському та загальносвітовому цивілізаційних вимірах.